

3. Поліщук О. М. Приватноправові засади в кримінальному праві України: концептуальні аспекти [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Поліщук Олена Миколаївна ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» – О., 2013. – 20 с.

4. Сидоров Б.В. Поведение потерпевших от преступления и уголовная ответственность : автореф. дис. д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Б.В. Сидоров ; Казанский гос. ун-т. – Казань, 1998. – 50 с. [Електронний ресурс]. –

5. Режим доступу: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=82321>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Поліщук О.М.

Шельгоріна Сюзана Ігорівна
студентка II курсу
соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІКОВА ОСУДНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЩО МАЮТЬ ВІДСТАЛІСТЬ У ПСИХІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Злочинність серед неповнолітніх залишається досить поширеним явищем в Україні. Причиною цього найчастіше виступає низький рівень життя сімей, бездоглядність дітей, шкідливі звички у середовищі підлітків та ін. [1]. Заступник міністра юстиції України Денис Чернишов, говорить про те що: «В установах пенітенціарної системи, на даний момент, утримується 294 неповнолітні особи (20 дівчат). 80% з цієї кількості раніше відбували покарання без позбавлення волі. 130 осіб з-поміж засуджених виховувалися в неповних сім'ях. 75% неповнолітніх позбавлені волі за крадіжку, грабіж і розбій. Також він повідомив, що станом на перший квартал 2017 року на обліку в органах пробації перебуває 1526 осіб (102 дівчини), 20% з них – ще не виповнилося 16 років, 80% – вік від 16 до 18 років. Поряд з цим в Україні існує ще одна негативна тенденція – зростання кількості злочинів, вчинених психічно хворими особами та особами з психічними аномаліями, в більшості випадків це стосується саме підлітків [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, що вчинила злочин у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність [3]. Виходячи з цього, виділяють три ознаки суб'єкта злочину: фізична особа; осудність; досягнення віку кримінальної відповідальності. Поряд з осудністю, обмеженою осудністю та неосудністю кримінальне право розрізняє ще і вікову осудність (неосудність), яка в чинному КК України поки що нормативного

врегулювання не знайшла. Мова йде про те, що у законодавстві не встановлюються особливості вікової осудності та призначення покарання неповнолітнім, що мають відсталість у психічному розвитку, а згадуючи вже вище зазначену статистику, щодо вчинення злочинів неповнолітніми, можна дійти висновку, що вирішення цього питання залишається важливим і актуальним. Серед авторів, які досліджували питання неповнолітнього суб'єкта злочину та проблематику вікової осудності, В.Н. Бурдін, Т.А. Гончар, Я.Б. Заєць, І. А. Кобзар, Н. М. Мирошніченко, В. Г. Павлов, Г. І. Щукіна та ін.

«У теорії кримінального права існує поняття кримінально-релевантних психічних станів, під якими розуміються хворобливі (патологічні) і неболючі (без патологічних розладів) стани психіки суб'єкта, які впливають на реалізацію кримінальної відповідальності, призначення покарання, призначення і застосування інших заходів кримінально-правового характеру. Відставання неповнолітніх у психічному розвитку, тобто невідповідність їх психічного розвитку паспортному віку, може мати різні причини. Фахівці відзначають, що найбільш часто затримка психічного розвитку відбувається внаслідок ослабленості нервової системи, педагогічної занедбаності при несприятливих умовах виховання, психофізичному інфантилізмі. Цей стан може бути викликано різними причинами біологічного і соціального характеру» [4]. Однак можливі правові наслідки встановлення розумової відсталості, що знижує рівень усвідомлення, як вже зазначалось вище, не врегульовані Кримінальним кодексом.

В наш час, існує необхідність у нормативному закріпленні у КК України правових наслідків вчинення злочинів неповнолітніми особами, які під час вчинення суспільно небезпечного діяння не були здатні повною мірою усвідомлювати суспільну небезпеку своїх діянь чи керувати ними внаслідок відсталості у психічному розвитку, яке не пов'язано з психічними розладами чи захворюваннями [5]. Як приклад нормативної дефініції можна навести ч. 3 ст. 20 КК Російської Федерації: «якщо неповнолітній досяг віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, але внаслідок відставання в психічному розвитку, не пов'язаному з психічним захворюванням, не був здатний повною мірою усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпеку своїх дій або керувати ними, він не підлягає кримінальній відповідальності» [6]. За такого підходу більшість науковців вважають, що вікова осудність – це скоріше вікова «неосудність», оскільки дозволяє уникнути кримінальної відповідальності неповнолітньому з відставанням у розвитку.

Проаналізувавши український досвід у врегулюванні цього поняття нами було виявлено, що мабуть законодавець ще не готовий поки що сприйняти такий інститут. Один законопроект з цього приводу, що був поданий на

розгляд ВР України в 2013 році та відкликаний у 2014 році передбачав, що неповнолітні в стані вікової осудності будуть підлягати кримінальній відповідальності (тому і «вікова осудність», а не «вікова неосудність» в термінології законопроекту [7]), але покарання їм буде зменшено. Прийняття проекту Закону України необхідне для унеможливлення порушень прав неповнолітніх, які під час вчинення злочину не були здатні повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) чи керувати ними в наслідок відсталості у психічному розвитку, що не пов'язано з психічними захворюваннями. Тому його прийняття, безперечно, є значимим та потребує найшвидшого втілення.

Список використаних джерел:

1. Гончар Т.О. Неповнолітній як суб'єкт відповідальності за кримінальним правом України : автореф. дис. канд. юрид. наук / ОНЮА. – О., 2005 – С. 20.
2. Мін'юст. У місцях позбавлення волі України знаходяться 294 неповнолітніх / Мін'юст // РБК-Україна. – 2017.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. В ред. від 03.09.2017. – Ст.18.
4. Любавина М. А. Уголовная ответственность несовершеннолетних, отстающих в психическом развитии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://procuror.spb.ru/k705.html>
5. Мирошниченко Н. М. Особистість неповнолітніх злочинців з аномаліями // Криминологія в Україні та протидія злочинності. – Одеса : Фенікс / за ред.: М. П. Орзіх, В. М. Дрьомін, ОНЮА. – 2008. – С. 248-252 .
6. Кримінальний кодекс Російської Федерації: Закон від 13.06.1996 N 63-ФЗ. В ред. від 29.07.2017. – Ст.20.
7. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України» (щодо кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб, які відстають у психічному розвитку, що не пов'язано з психічними захворюваннями, а також щодо питань віку з якого настає кримінальна відповідальність)[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46929

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Поліщук О.М.